

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طراحی سیستمهای ریزپردازنده

برنامه نویسی اسمبلی

دانشکده مهندسی برق

دانشگاه صنعتی شاهرود

حسین خسروی

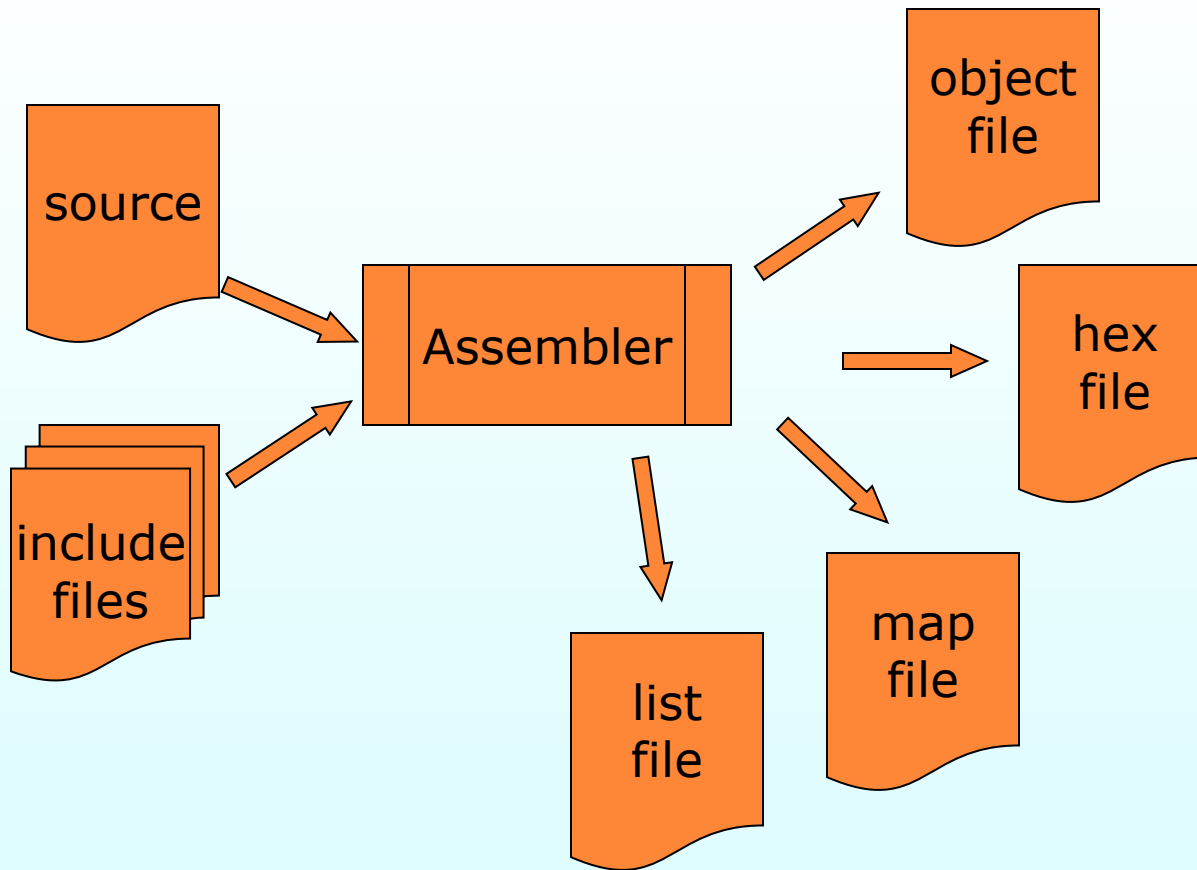
۱۴۰۰

Assembly introduction

- ❑ Low-level programming language
- ❑ Architecture dependent (e.g. x86, 8051, AVR...)
- ❑ Between C and machine code – compact,
- ❑ Application: mainly small embedded systems (pl. PIC, AVR)
- ❑ For large projects: asm is expensive, inflexible, hard to manage; C compilers are well-optimized
 - Low-level routines
 - Computations intensive tasks (mathematics, graphics)
 - reverse engineering

Assemblers

ترجمه کد اسمبلی به کد ماشین □

Source Files

- ❑ Usually a text file containing assembly language statements
- ❑ ***Include directives*** are used to insert text from other files as part of the source

```
.nolist
.include "m16def.inc"
.list

.equ    leds      =PORTB
.equ    buttons   =PIND

.cseg
.org 0

        rjmp      reset    ;reset vector
reset:
        ;setup stack for subroutine usage
        ldi r16,high(RAMEND)
```

Object File

- ❑ Contains machine program and debugging information used by AVR Studio

	0001	0203	0405	0607	0809	0A0B	0C0D	0E0F	0123456789ABCDEF
000	0000	0440	0000	001a	0902	4156	5220	4f62	...@.....AVR Ob
010	6a65	6374	2046	696c	6500	0000	00c0	0000	ject File....À..
020	000e	0000	0001	e004	0000	1200	0000	02bfà.....¿
030	0e00	0013	0000	0003	e50f	0000	1400	0000å.....
040	04bf	0d00	0015	0000	0005	ef0f	0000	1800	.¿.....ï.....
050	0000	06bb	0700	0019	0000	0007	bb08	0000	...».....»...

Hex File

- ❑ Contains data for AVR Processor flash memory
- ❑ This is used by the programmer utility to download to AVR memory

```
:0200000020000FC  
:1000000000C004E00EBF0FE50DBF0FEF07BB08BB3C  
:1000100000E002BB01BB07D00E9462000E946800A2  
:10002000109418BAF8CF0F930E9433000430E0F711  
:10003000102E0E946800009508BB0E943300110C2E  
:10004000110C110C100E0E946800009508BB0E9454  
:100050003300110C110C110C100E0E946800009559  
:1000600008BB0F91089511D007FC07E006FC06E0DD
```

Map File

- ❑ A list of labels and symbols used in the program
- ❑ Serves as a reference to locate data in memory

```
CSEG reset          00000001
CSEG lp             0000000b
CSEG getByte        00000013
CSEG wait_1sec      00000062
CSEG flash          00000068
CSEG getByte_1      00000014
CSEG encode_key     00000033
CSEG key_wait       00000045
CSEG key debounce   00000050
```

Listing File

- ❑ A complete report of the assembly process
 - Includes error messages, address information, bytes generated, and statistics

```
000000 c000      rjmp  reset ;reset vector

                        reset:
                        ;setup stack for subroutine usage
000001 e004      ldi  r16,high(RAMEND)
000002 bf0e      out  SPH,r16
000003 e50f      ldi  r16,low(RAMEND)
000004 bf0d      out  SPL,r16

000005 ef0f      ldi  r16,0xFF  ;configure PORTB as output
000006 bb07      out  DDRB,r16
```


ثبات‌های همه منظوره در AVR

General
Purpose
Working
Registers

R0	\$00	
R1	\$01	
R2	\$02	
...		
R13	\$0D	
R14	\$0E	
R15	\$0F	
R16	\$10	
R17	\$11	
...		
R26	\$1A	X-register Low Byte
R27	\$1B	X-register High Byte
R28	\$1C	Y-register Low Byte
R29	\$1D	Y-register High Byte
R30	\$1E	Z-register Low Byte
R31	\$1F	Z-register High Byte

AVR assembly - registers

- RISC instruction set, load/store architecture:
Registers:
 - 32, 8 bit wide (R0...R31)
 - Always at address 0x00 – 0x1F
 - All operations are done through registers
 - Last six serves as register pairs
 - Implement 3 16-bit registers (X, Y, Z)

AVR assembly - instructions

mnemonic

arguments (operands)

ldi R31 , 0xA5 ; 10100101
out PORTC, R30 ; port write

comment

!!

AVR assembly - instructions

instruction

arguments

ldi R31 , 0xA5 ; 10100101
out PORTC, R30 ; port write

SREG

Mnemo.	Operands	Description	Operation	Flags	#Clk
ADD	Rd, Rr	Add without Carry	$Rd \leftarrow Rd + Rr$	Z,C,N,V,H	1
ADC	Rd, Rr	Add with Carry	$Rd \leftarrow Rd + Rr + C$	Z,C,N,V,H	1
ADIW	Rd, K	Add Immediate to Word	$Rd+1:Rd \leftarrow Rd+1:Rd + K$	Z,C,N,V	2
SUB	Rd, Rr	Subtract without Carry	$Rd \leftarrow Rd - Rr$	Z,C,N,V,H	1

❑ کپی کردن یک داده ۸ بیتی درون یک ثبات همه منظوره

- ❑ LDI Rd, K ; Immediate load ($16 < d < 32$)
- ❑ LDI R20, 0x25 ; R20 = 0x25
- ❑ LDI R31, 0x87
- ❑ LDI R25, 0x123 ; invalid value
- ❑ LDI R10, 0x20 ; invalid register

❑ جمع کردن

- ❑ ADD Rd, Rr ; $Rd = Rd + Rr$

■ جمع دو عدد 0x25 و 0x34

- ❑ LDI R16, 0x25
- ❑ LDI R17, 0x34
- ❑ ADD R16, R17

❑ ثباتهای با کارکرد خاص

■ ثبات وضعیت

■ تایمرها

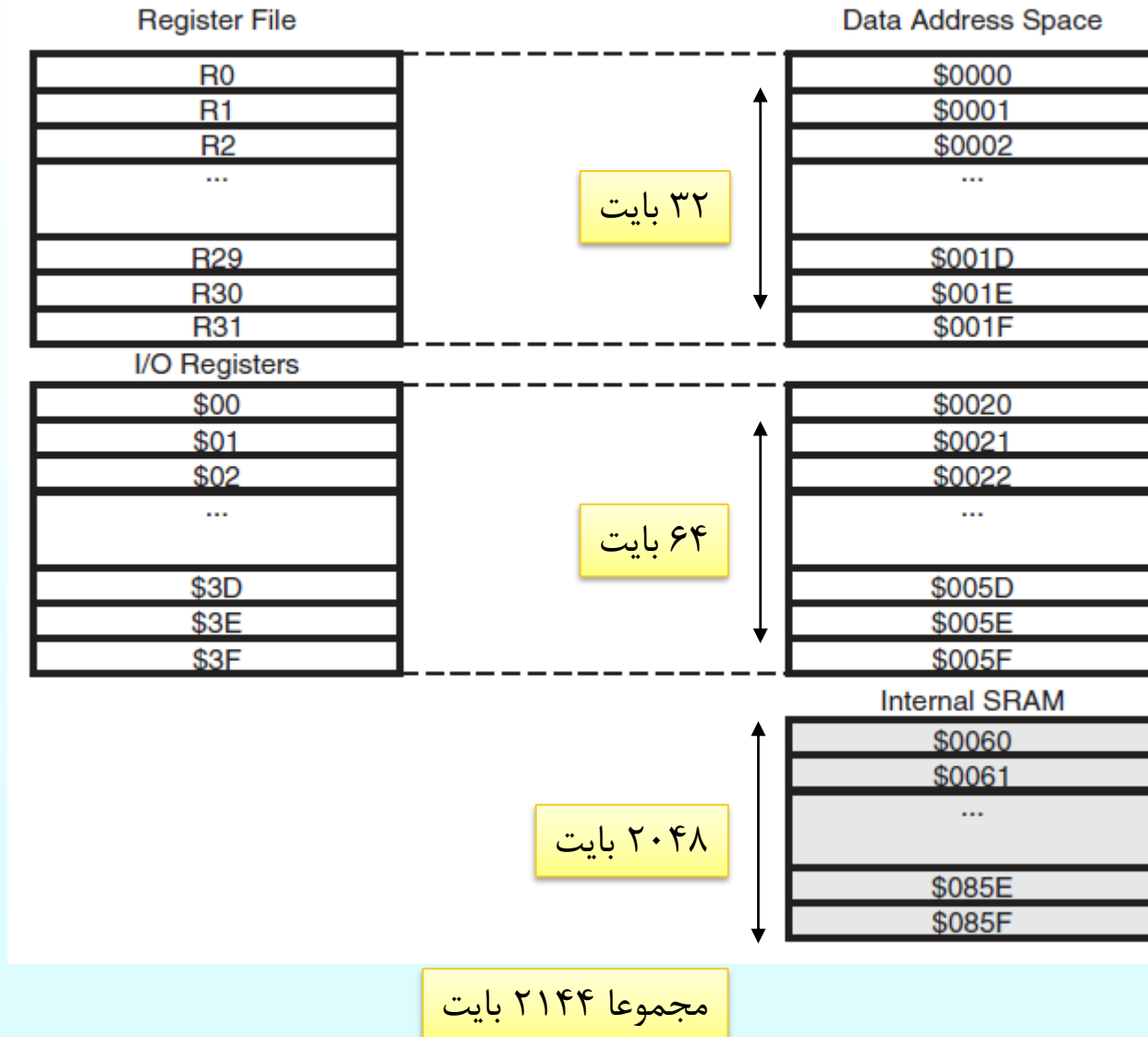
■ ارتباط سریال

■ پورتهای I/O

■ ADC

■ ...

❑ هر AVR حداقل ۶۴ بایت فضای حافظه I/O دارد

دسترسی به محتوای حافظه RAM و SFR

□ دو دستور LDS و STS برای کپی کردن اطلاعات از/به RAM کاربرد دارند:

LDS (Load from data Space) ■

STS (Store to data Space) ■

```
LDS Rd, k; Rd = contents of location k (d: 0-31)
```

```
STS k, Rd; contents of location k = Rd (d: 0-31)
```

```
; k is an address between 0x000-0xffff
```

مثال: جمع محتوای خانه های 0x300 و 0x302 حافظه و ذخیره در آدرس 0x38 (پورت B)

```
LDS R0, 0x300
```

```
LDS R1, 0x302
```

```
ADD R1, R0
```

```
STS 0x38, R1
```

مثال: محتوای ثباتهای R20 و R21 و خانه 0x120 بعد از اجرای برنامه؟

```
LDI R20, 50
```

```
LDI R21, 20
```

```
ADD R20, R21
```

```
ADD R21, R20
```

```
STS 0x120, R20
```


دسترسی به IO با دستورات IN و OUT

□ خانه حافظه I/O دو آدرس دارند: آدرس حافظه و آدرس I/O

$$\text{I/O Address} = \text{Mem. Address} - 0x20$$

□ برخلاف LDS و STS دستورات IN و OUT با آدرسهای I/O کار می کنند:

```
IN Rd, k; Rd = contents of location k (d: 0-31)
STS k, Rd; contents of location k = Rd (d: 0-31)
; k is an address between 0x000-0xffff
```

مثال: برای دسترسی به (داده های ورودی پورت B) آدرس 0x16 رابه جای 0x36 استفاده می کنیم.

```
IN R0, 0x16
```

مثال: دستور IN قابلیت کار کردن با اسامی ثباتهای I/O را دارد:

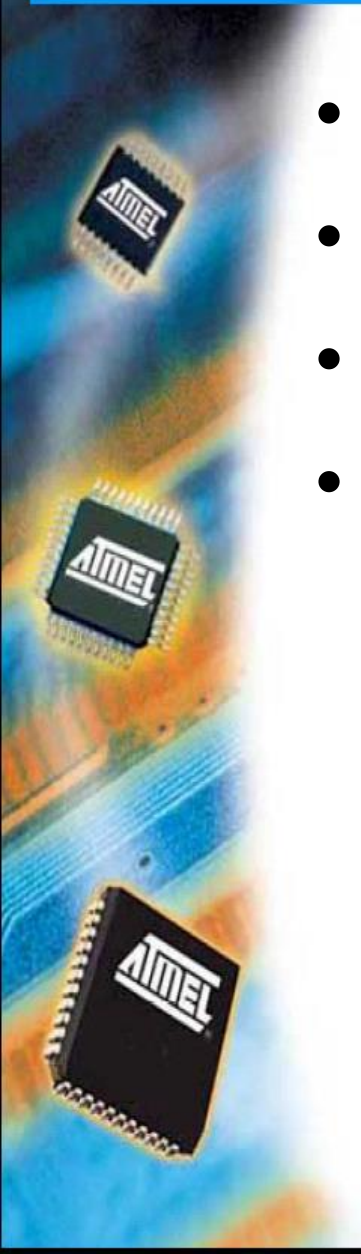
```
IN R0, PINB
```

□ سایر تفاوت های IN و LDS

- دستور IN دو بایتی است ولی LDS چهار بایتی
- دستور IN در یک سیکل ماشین اجرا می شود، LDS در دو سیکل
- در دستور IN امکان استفاده از نام ثباتها وجود دارد
- IN تنها برای دسترسی به I/O است، LDS تمام حافظه را پوشش می دهد
- IN در تمام AVR ها وجود دارد اما LDS این طور نیست

AVR assembly – instr. types

- Arithmetic and logic
- Branch, jump
- Data movement
- Bit manipulation, bit test

AVR assembly – instructions

Arithmetic and logic

a+b	ADD
a-b	SUB
a&b	AND
a b	OR
a++	INC
a--	DEC
-a	NEG
a=0	CLR
...	...

Move

reg1=reg2	MOV
reg=17	LDI
reg=mem	LDS
reg=*mem	LD
mem=reg	STS
*mem=reg	ST
peripheral	IN
peripheral	OUT
heap	PUSH
heap	POP
...	...

Bit op., others

a<<1	LSL
a>>1	LSR,
Ø C Not avail. in C	ROL, ROR
Status bits	SEI, CLI, CLZ...
No op.	NOP
...	...

Logical
Shift Left

Rotate
Left
Through
Carry

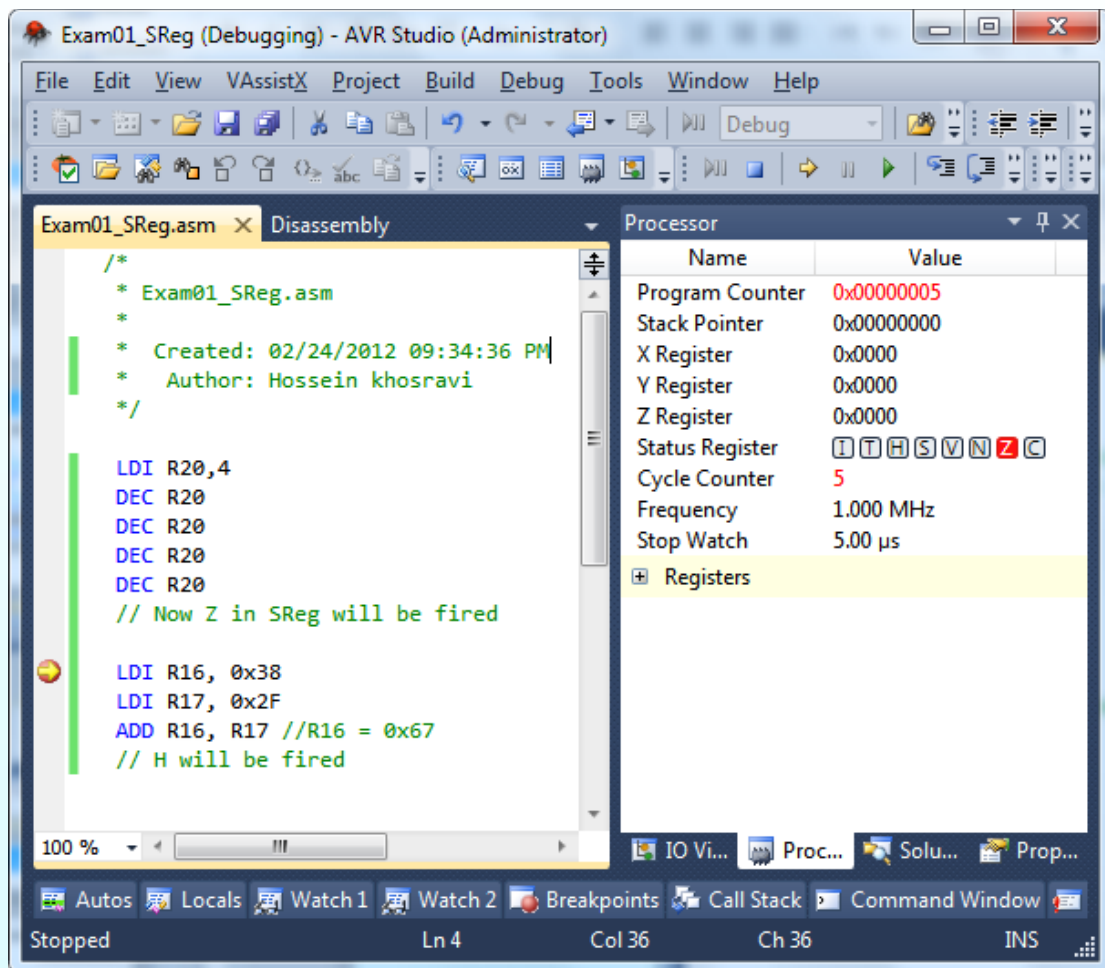
Set
Interrupt

AVR assembly – special registers

- **Status Register (SREG) – flags**
 - C: Carry Flag (from D7)
 - Z: Zero Flag (after a Math)
 - N: Negative Flag (in signed digits)
 - V: Two's complement overflow indicator
 - S: $N \oplus V$, For signed tests
 - H: Half Carry Flag (from D3 to D4)
 - T: Transfer bit used by BLD and BST instructions
 - Bit Copy instructions BLD (Bit Load) and BST (Bit Store) use the T-bit as source or destination for the operated bit.
- **I: Global Interrupt Enable/Disable Flag (sei, cli)**

Bit	7	6	5	4	3	2	1	0	
	I	T	H	S	V	N	Z	C	SREG
Read/Write	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	
Initial Value	0	0	0	0	0	0	0	0	

وضعیت پرچم های Z و H و C در طی اجرای برنامه؟

پس از اجرای خط پنجم
پرچم **Z** یک می شود.
در پایان برنامه پرچم **H** یک
می شود.
پرچم **C** در این برنامه
همواره صفر است

هر دستوری روی SReg تاثیر
نمی گذارد، برخی دستورات
ریاضی و منطقی مثل ADD,
INC, DEC, ROL, ROR,
AND, OR, ... تاثیر دارند.
جدول ۲-۵ کتاب

AVR assembly – special registers

- Stack pointer
 - To store return address of **subroutines**, or save/restore variables (push, pop)
 - Grows from higher to lower address
 - 2 byte register
 - Stack stored in the data **SRAM**
 - FILO

```
ldi temp, LOW(RAMEND)
out SPL, temp
ldi temp, HIGH(RAMEND)
out SPH, temp
```

- Program Counter
 - Address of the actual instruction
 - During CALL or IT it is saved to the heap; RET/RETI loads from heap at the end of a subroutine/IT routine

نکاتی در مورد شمارنده برنامه و حافظه کد و داده

□ در خانواده AVR هر خانه حافظه flash، ۲ بایت پهنا دارد

■ مثلاً در ATmega32 ساختار حافظه 16k x 16 است.

■ لذا ۱۴ خط آدرس دهی دارد.

■ از این رو ثبات شمارنده برنامه هم ۱۶ بیتی است.

□ با اتصال برق، AVR از چه آدرسی شروع به کار می کند؟

■ آدرس 0x0000

□ حافظه داده (SRAM) ۸ بیتی بوده و بایت به بایت آدرس پذیر است.

□ با توجه به معماری هاروارد و مطالب فوق

■ در سمت داده ها، گذرگاه داده ۸ بیت و گذرگاه آدرس ۱۶ بیت است که قابلیت پوشش ۶۴ کیلوبایت RAM و I/O را دارد.

■ در سمت کد، گذرگاه داده ۱۶ بیت و گذرگاه آدرس ۱۴ بیت است.

□ اندازه دستورات ثابت است

- سرعت دیکد کردن دستورات افزایش می یابد
- ماجرایی بنایی که با آجرهای هم اندازه سر و کار دارد.
- غالب دستورات AVR ۲ بایتی هستند. تعداد بسیار کمی ۴ بایتی اند.
- در میکروی ۸۰۵۱ که CISC است، دستورات ۱، ۲، ۳ و چهاربایتی اند:

□ CLR C یک بایتی

□ ADD A, #25H ۲ بایتی

□ LJMPL ۳ بایتی

□ CJNE A,B,L ۴ بایتی

□ تعداد زیاد ثبات

- پردازنده های RISC حداقل ۳۲ ثبات همه منظوره دارند

□ مجموعه دستورات محدود

- ATmega حدود ۱۳۰ دستور دارد.
- پیچیدگی کمتر سخت افزار و کدنویسی سخت تر اسمبلی
- تمایل به استفاده از زبانهای سطح بالا

□ حدود ۹۵٪ دستورات در یک کلاک اجرا می شوند

□ معماری هاروارد

■ گذرگاههای مستقل برای دسترسی به کد و داده

■ ۲ گذرگاه (داده و آدرس) برای فضای داده و ۲ گذرگاه برای فضای کد

□ فضای اشغالی کمتر نسبت به CISC

□ معماری Load/Store

■ در میکروهای CISC داده‌های موجود در RAM می توانند دستکاری شوند
مثلا در دستور ADD Mem, Reg داده از RAM خوانده شده با Reg جمع می
شود و در نهایت در RAM قرار می گیرد. دسترسی به حافظه خارجی می
تواند با تاخیر همراه شود و کل پروسه pipelining کند می شود.

■ در RISC عملیات تنها توسط ثباتها صورت می گیرد و از حافظه تنها برای
Load/Store استفاده می شود